

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De remissione Iræ, seu delinitione. Ac de eius industrijs. Capvt CCCVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Ἰόσειμνος ἀνὴρ, & διαπύων τοὺς ἄλλους, σκόπει πρὸς ταῦτ' ἵνα ποία τι κέρησαι τυχῆ, & cetera, quæ à numero 442. vsque ad 445. consequuntur amarulenta, & indignationis plena.

Indignatio in quibus est quos exortitur. Facile est autem colligere, quibus de causis, & in quos, & in quibus exoriri solet indignatio. Nemo, inquit Aristoteles, ob alterius virtutes, sed ob diuitias, & potentiam inuidiosam succensere, indignarique solet, maximè verò, cum quis à tenui, & macilentà fortuna, subito ad excitatam, & speciosam demigrat.

Neque verò tantum in improbos, sed etiam in bonos alioqui viros, qui tamen ea, quæ præstantioribus debentur obtinent, incitatur aliorum indignatio, vt cum quis defultorius protrudit se in numerum, cursumque quadrigarum. Porò ad indignationem procliuus sunt nobiles, honoris cupidi, generosi, qui non æquo animo gloriæ sibi hereditatem diripi patiuntur. Modus excitandæ indignationis erit, si per contentionem pristinae fortunæ vilitas, cum præsentis lautitia compareretur. Deinde, variæ exclamationes, querimonix, redargutiones, prout argumenti ratio suggererit inferantur. Hæc eadem ad motum inuidiæ excitandum non mediocriter faciunt.

De remissione Ira, seu delinitione.

Ac de eius industrijs.

CAPVT XXXVIII.

VT igni, aquam, sic iracundiæ delinitionem ingeremus, cuius munus est animum ira exæstantem mitigare, & ad auream reducere æquitatem. Iracundia quidem non secus ac illa *Aie* Homericæ.

Remissionis ira officii. Aie. Homer. Iliad. 2.

σεναρή καὶ ἀγρία ὄνεικα πάσαι
Πολλὸν ὑπεκπροδέει, φθάνει δὲ τε πᾶσαν
ἐπ' αἴσω.
βλάπτει δ' ἀνθρώπους.

Valentissima (inquam) illa bellua præcurrit, & per orbem vagatur, damna, & clades ingerens: Quis verò tantam pestem auer-

teret, nisi succurrerent venerandæ Iouis filix, quæ *Liræ* nominantur, & ab Homero insigni artificio describuntur.

Χωλὰί τε βροσάτε παραλάπες τε ὄφθαλμοῦ.

Claudæ sunt ob iacentem, & inclinatam demissionem, rugosæ ob vultus mœstitiam, strabæ oculis, ob reuerentiam, qua aduersus iratos vtuntur. Vt rectè interpretatur Eustatius. Aten igitur consequuntur, & morbis iracundiæ faciunt medicinam, de qua nunc dicturi sumus.

Non est autem huius instituti rationem præscribere, qua quisque proprios iracundiæ motus refrænet, cum de ea re disertè imprimis, & copiosè inter ceteros Plutarchus, & Seneca tractarint: Sed qua ratione excitatos in alijs iracundiæ fluctus, quasi obiectis scopulis frangat, & allidat Orator, hoc demum edoceat Rhetorum est, & huius partis, quam nunc habemus præ manibus.

Primum igitur hoc spectare oportet, non omnem iracundiam esse medicinæ capacem. Vna leuissima est, quæ simul exaulescit, simulque mitigatur. Atque vt in bona corporis constitutione fieri solet. Naturâ valenti sanè, ac robusta ad conseruationem corporis semper excubante, prius insultantes morbi repelluntur, quam antidotum, & remediorum acies sit exercenda; Ita prorsus euenit, vt qui leni admodum sunt ingenio præditi, iracundiam sua sponte citius expellunt, quam aliorum egeant delinitionibus.

Alia est ira specics, quam *μανίαν*, seu furorē diximus, quæ in hoc perturbationum actu vinculis magis eget, quam verbis.

Tertia, quæ *μῆτις* iracundia permanens nuncupatur, delinitionis expectat remedium, placaturque nonnunquam, si opportune adhibeatur. Neque tamen apud qualis promiscuè personas rectè adhibetur delinitio, quædam enim sunt pigræ, viles, & crudeles animæ, quæ blanditijs, vt tigres muscorum canibus, irritantur. His ego, nec occini velim, nec ludos fieri, sed alijs, & feuerioribus quidem minarum, ac terroris remedijs rem transigendam esse facile censuerim.

At verò apud generosa qualibet ingenia, plurimum semper valuit delinitio, in qua laboranda eximia virtus est oratoris.

Personæ verò ad deliniendam iracundiam accom-

Persona ad deliniendam iracundiam accom-

Persona ad delinēdam iram apta. accommodata illæ sunt, quæ minus habent roboris, & ad vim inferendam suspicionis, quales sunt mulieres, pueri, senes, sacri & religiosi viri, vel etiam ij, qui sua auctoritate tam suauiter cogunt, vt rubor sit aduersari. Atque in hoc certè genere potentissima semper fuit ars feminarum, quibus cum mitis inest facundia, & ipsa quæ muta commendatio esse solet, formæ species permagnam vim habent ad suadendum.

Plutarch. in Romulo. Testes sunt illæ Sabinæ, quæ imperium Romanum penè in ipsis canabulis belli furoribus extinctum, admirabili, & prope stupendo fœdere composuerunt.

Polyenus l. 8. Val. l. 5. Testis Volumnia, & Verulia, quæ Coriolanum perniciosis consilijs in patriæ funus armatum, flexerunt, & de sententia deiecerunt.

Cic. Phil. lip. 1. Testes denique in sacris Estera, & Abigail, quæ duos potentissimos Reges leniunt, & quos nulla hostium arma expugnare poterant, illæ prudentia, mansuetudine, facundia, deueniunt, flectunt, mitigant, & ex ferocibus, propè leonibus mitēs agnos efficiunt. Quid pueri? M. Antonius paruulum filium, ad Brutum, & Cassium, qui in Capitolium confugerant pacis obsidem misit, quæ res, & spectaculo iucunda, & ad concordiam efficac, aliquo saltem tempore exitit. Nec alia re magis Themistocles Molossorum Regem sibi conciliauit, quam ipsius filiolum pro se supplicem obrendens, tantum est in tenera illa ætate apud omnes, maxime verò apud parentes, & affines diuinitum.

Senes ad iram extinguendam idonei. Senes ipsi, qui imbecillitate prope ad pueros accedunt, vt sunt per se miserandi, ita ad extinguendas iracundiæ flammæ plerunque idonei. Extat nobile exemplum in Philone, vbi miserabilis ille Iudeorum Senatus canis puluere conspersis, reiectis post

Philo de legatione ad Caium. ærga manibus, flebili vultu personas, ad Petronium venit, oraturus, ne Caij statua Hierosolymitani templi adytis inferatur. Itaque imprimis suam imbecillitatem ad conciliandum iudicem, & seditionis suspicionem auertendam obrendunt. *λοπαλοί* (inquiunt) *ἵσμεν ὡς ἱερῆς*, & cætera, de quibus alio loco. Iam personæ sacræ, & religiosæ, maxime verò Pontificum, quantos habent aculeos? Alexander Iudæos, quod Dario partibus fauisset prædæ destinabat, & eadē Ecce Iaddus Pontifex, diuinitus somnio monitus, cum cætra Sacerdotum byssinis ve-

stibus amictio, ipse hyacinthina stola, & Tiara præfulgidus obuia Regi procedit, apud quæ tantum valuit sanctitas religionis, & stupor ille, qui, vel barbarorum mentes ferire solet, vt prædani (ita enim loqui fas est) suam adoraret. Sed & Alexandro longe ferocior Attila Leoni Romano, & Lupo Tricassino manus, in omnium terrarum perniciem armatas dedit, adeo salubris est ratio eos ad conciliandos homines adhibere, qui Deum quotidie humano generi propitium reddere sacrificijs, & precibus conantur. Iam quod ad modum delinentionis attinet.

Captanda est imprimis opportuna temporis ratio, quæ plurimum in hac re momenti sibi vindicare solet. Atque vt iræ remedium efficacissimum est mora, sic nūquam irati calentibus adhuc animis iniuriæ præsentis imagine, sunt delinendi: Expectandum tantisper, donec se frangat impetus, nisi aliud alia rerum adiuncta suaserint. Quis enim Leoni rugienti occurrat? Aut quis abactis fectibus insanientem tigrim mollire studeat? Omnino plus valet arte malum, & suo ipsorum damno experti sunt multi, qui cum in his perturbationum fluctibus inimicos delinire studerent, prius distinctos in suum iugulum gladios senterunt, quam liceret inuidum orationis telum aduersus Martis gladios exerce. Peropportunum autem cum huiusmodi hominibus agendi tempus erit, vbi exorta quadam noua lætitiæ iucunditas, sel pristina iracundiæ nonnihil diluerit. Itaque, qui iudicio vicerunt, qui hostem debellauerunt, qui insigni aliquo honore recens affecti sunt, & ludis, conuiujs, aut alijs animorum remissionibus vacant, iam exteris doloris nubeculis, ad mansuetudinem propensiores sunt, & eo maxime tempore commodius adueniunt.

II. Vt fera famelicæ oblata primum corpora comedunt avidius, tractantque diutius, mox cruore, & carnibus saginata paulatim defervescent: quæ ratio, opinor, fuit, vt Polyphemus magni beneficii loco Vlyssi numeraret, quod cum postremo loco esset deuoraturus, sic enim cum eo remissius agendum fore censebat. Ita profecto in iracundia cœnare solet, primos scilicet impetus habet admodum vehemente, iidem ipsi satiati longe remissiores fiunt. Quamobrem, & prudentis erit priores illas iracundiæ emissiones subterfugere, donec aliorum pœnis fuerint ex-

Tempus iræ remedium.

Polyphemus erga Vlyssem beneficium.

pleta, & iam gliscente aliqua miseratione dissolui incipiant. Qua ratione Philocrates, vt est apud Aristotelem, cum prodicionis accusaretur, tamdiu subiecit, quamdiu recentem populi iracundiam vidit. At vbi nonnullorum supplicijs cœpit mitigari, peropportunam causæ agendæ occasionem sibi datam ratus, quam optime se purgauit.

Vide Arist.
h. 2.
Rhetor.

III. Vt ira ex suspicione contemptus, vel ipso contemptu efferuescit, ita omnis desipientiæ opinio, quamprimum amolenda est, quo facto omnes iracundiæ fibræ mitius euellentur. Euenit enim plerunque hominibus, vt tauris, qui rubra pila irritantur, suspicionis quibusdam imaginibus terrentur, concitarique, quos si sustuleris, videas repente iracundiam, non secus, ac fluctum ad scopulos allisum frangi, atque debilitari, imo instar etiam fumæ vanescere.

Quamobrem, si quæ putatur iniuria falsæ est, hoc firmissimis comprobandum argumentis: Si vera, ex ratione mentis eius, qui rem admittit, varijsque adiunctis diluenda, inter quæ prima erunt, quod cum desipientiæ consilio minimè fecerit, quod irato, quod per casum exciderit: quod in se ea, quæ in alium fecerit, committere etiam soleat, quæ nunquam faceret, si quid contemptus inesse arbitraretur.

Demissio
vera ad iram
placandam
apta.

IV. Optima ratio est ad contemptus suspensionem, ynde innuitur iracundiæ flamma, profus cluendam, demissio non ficta. Satis est enim (quod aiunt) Leoni corpus prostrasse, & sedentem canes non mordent. Hac ratione generosissimi quique animi placari solent, qui cum solius honoris cupidi sint, in aduersariorum demissione plenè conquiescunt. Contrà verò viles animæ, odiorum aculeis incitata, damna, & pœnas sitiunt, nec vllis officiorum rationibus leniuntur.

V. Verecundia alicuius personæ honore dignæ, dona etiam, & beneficia, quæ partim in promptu sunt, partim etiam sperantur instar aquæ affusæ, iracundiæ fomites extinguunt, nec adeo ferreum os inuenitur, quod sustineat allatrare pascentem.

VI. Misericordia ipsa eius, in quem iræ aculei exerebantur, iracundiam plerunque vertit in miserationem. Et si is est inimicus, qui stupore, aut alio casu nihil sentiat, desinit iracundia, & cum morte quidem intermoritur, odium autem in morte, & post mortem etiam

am regnat.

VII. Magna est industria, & felicitis ingenij iram in usum conuertere, quod fecisse permultos læto admodum, festiuoque exitu didicimus. Augustus Cæsar vt est apud Dionem Corocotæ famosissimo prædoni vehementer iratus, festertium decies illi, qui hominem ad se viuum adduxisset promiserat. Venit vltro ad Cæsarem prædo, & ea quæ erat festiuitate præmium sibi, quasi exiure postulat. Cæsar inaudito clementiæ exemplo, non modo homini vitam dedit, sed & numeros, quos indici proposuerat præsentem numerari iussit. Simili quoque facierum industria Leo Bizatius, Philippum, Anaximenes, Alexandrum, ab vrbium, & populorum clade, vt alio in loco ostendimus auerterunt. Tantum habet roboris verbulum aliquod oportune dictum, maximè verò, vbi amabiles sunt, & dilecti, quibus irascimur, difficile est iram diutius præcordijs inclusam continere.

Insignis ars
Corocotæ
in Augusto
delinenda.

Verbulum
portans
dilectum
qua vii.

VIII. Vbi grauitas rerum, personarum, temporumque ratio postulat, adhibentur petita est Philosophorum officinis, sed maximè ex Christiana sapientia remedia, quibus iracundiæ vtilitas, damna, turpitudines, contra, clementiæ generositas, decus, atque in humanum genus profusa vtilitas subijcitur oculis, qua in re triumphare solent oratores: vbi præsertim apud principes viros hunc dicendi campum aperuerunt. Nunc ad exemplorum rationem veniamus.

Homeri litas ad insigne delimitionis exemplum compositas.

Item ex Plutarcho, Liuiio, Dionysio Halicarnassensi exempla.

CAPVT XXXIX.

Extat apud Homerum grande, & luculentum delimitionis exemplum, in eo libro, qui inscribitur *Ἰλιάς*, vbi ad Achillem mittuntur legati, qui eundem pertinaci iracundia obfirmatum leniant, & Agamemnoni, totique Græcorum exercitui concilient. Ingeniose autem omnia à Poeta videntur obseruata. Primum deliguntur personæ, quæ partim miseratione inflectere, partim amolere, & verecundia pellicere non mediocriter possent,

Legatio ad
Achillem.